

TIMO ROSSI

TAPIO LIINOJA

SATEET TULEVAT AJALLAAN

DOCENDO

Timo Rossi

TAPIO LIINOJA
SATEET TULEVAT AJALLAAN

DOCENDO

Ensimmäinen painos

Suomen tietokirjailijat ry on tukenut teosta työskentelyapurahalla.

*© Timo Rossi, Tapio Liinoja ja Docendo, 2026
Docendo on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä.
Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki*

Kaikki kirjan novellit ja sanoitukset ovat Tapio Liinojan.

*Kannen kuvat: Vesa Saivo, Miska Reimaluoto
Kaikki kuvat Tapion albumista, paitsi erikseen mainitut.
Kansi ja taitto: Virpi Liinoja*

ISBN 978-952-850-512-9

Painettu EU:ssa.

Tuoteturvallisuusasioihin liittyvät tiedustelut: tuotevastuu@docendo.fi

Sateet tulevat

*Peruna kasvaa perunamaassa, omena versoo omenapuussa
kalkkunat varttuvat tarhassa, timantit tallessa varmassa
viulu on tehty soittajan käteen, mäkihyppy vain hyppyrimäkeen
lannan osa on olla pellolla, metro hengittää kellolla*

*Kaikella on aikansa, kaikella on paikkansa
sateet tulevat ajallaan, vain ihminen polkee paikallaan
kiihkona omasta ajastaan, ainoasta tomumajastaan*

*Tiili on tehty savesta, vilja lakooa rakeesta
sade tulee vain poudan perään, puu halkeaa sirkkelin terään
ruuvit on tehty ruuvattavaksi, likaiset lattiat kuurattavaksi
aallot kuolevat rannassa, mutta kuvat elävät sannassa*

Kaikella on aikansa...

*Olut on pantu juotavaksi, ravit hevosten juostavaksi
synti on tehty synnilliseksi, ihmisen osa niin merkilliseksi
portsarin ominta on kämmentä näyttää
järinät Richterin asteikon täyttää
ihminen ei liikaa tietoa kestä
pian löydät itsesi suon silmäkkeestä*

Kaikella on aikansa...

Kotipihalla Vampulassa vuonna 1972.

TAPIOLTA

Tie keinui, mutta reittini vaivaistalon peränurkkaan oli selvä –
olinhan sen niin monesti jo mittaillut loputtomalla matkalla
marketin maitohyllyille. Tämä on opus kimpoilevasta elämästäni,
jonka kalenterimerkinnöistä on vaikea saada selvää.

Otaksun, että olemme kaikki yhtä ja samaa. Toinen epäilyni on,
että kaikki iät ovat meissä samanaikaisesti. Tästä syystä saatan sopivassa valossa näyttää pulskalta vauvalta, jonka katseessa välähtää
vanhan taiteilijan palo.

Monet asiat ovat parhaimmillaan, kun ne ovat vaiheessaan. Luonnos on kelpo sana.

Huomaan tulevani levottomaksi, jos juttu on liian valmis, vailla
yllätyksiä. Voi olla, että kun on elänyt elämänsä Satakunnan Vampulassa ja Helsingin Kumpulassa, ei tiedä yllätyksellisessä maailmassa
käyneensä.

Ensimmäisessä isommassa tv-työssäni *Pentti Haanpää – elokuva luovuudesta* kirjailija pohtii elämästään jotenkin näin: ”Ei tässä oo
tullu saavutettua oikein yhtään mitään...”

En vielä tiedä tähän ikään mennessä, mitä pitäisi saavuttaa.

Ehkä vähän rakkautta.

Tapio Liinoja

KIRJOITAJALTA

Kumpulassa paistaa aurinko. Helsingin vehreässä puutaloidyllissä tuntuu kuin aurinko paistaisi joka päivä. Vinolla viivoittimella vedetylle Limingantielle on ripoteltu tasaisesti vanhoja maaseudun kyläkauppoja muistuttavia rakennuksia, joiden pihoissa levittävät oksiaan omenapuut. Olen saapunut nostalgiseen mummolamiljööseen, jossa on ripaus stadilaista taiteilijatwistiä.

Avaan pihamaata reunustavan puisen portin, ja naapuri tervehtii iloisesti. Ovi ja porraskäytävän lattia narisevat, ja vanhan puutalon seinistä leijuva tuoksu tuo mieleeni muistikuvia lapsuudesta. Tulee kummallisen turvallinen olo. Rimpautan ovikelloa, minkä välittömänä seurauksena saan tervetulotoivotukseksi koirien valpastuneet haukahdukset. Kaksi villakoiraa – isompi ja pienempi – tervehtivät innokkaasti ja hyörivät ympärilläni.

”Teerve!” toteaa asunnon kolmas näköpiiriin ilmestyvä asukas Tapio Liinoja lämpimällä, miellyttävällä ja matalalla äänellään. Olemus on rento ja lupsakka. Arvelen, että hän herättää uusissa ihmisissä nopeasti luottamusta. Tältä mieheltä ostaisin koska vain käytetyn auton, ja tämän miehen juttuja haluan ehdottomasti kuulla, koska uskon niillä olevan merkitystä. Ilmiötä kutsutaan karismaksi – mystiseksi olemisen tavaksi, joka tempaa muut mukaansa.

Tapion ehkä tunnetuin näyttelijäntyö on ikonisen laulajan, elokuvatahden ja olympiavoittajan Tapio Rautavaaran rooli Timo Koivusalon elokuvassa *Kulkuri ja joutsen* (1999). Ei tarvitse kauan pohtia, miksi hän sopi onnistuneesti maita ja mantuja kolunneen kansansuosikin nahkoihin. Toimittaja Olli Manninen kuvasi elokuvan julkaisun aikoihin miesten lifestyle-lehti MG:ssä Tapion olemusta niin lennokkaasti, että luonnehdinta on syytä siteerata tähän kokonaisuudessaan:

Hänessä on vetovoimaa, joka ihastuttaa naisia ja jota kamera hyväilee. Hän on fotogeeninen mies, jonka persoonassa on valkokankaalla kaivattavaa hehkua. Liinojan olemus on vaikuttava. Hänen kasvopiirteensä ovat voimakkaat, runollisen uurteiset. Katse on vangitseva,

nenä jyrkevä, suu syvä ja ääni pehmeä. Tukka on tumma kuin ukkospilvi. Hänen roteva vartalonsa lisää voimakasta läsnäolon tunnetta. Hän herättää huomiota, missä tahansa hän liikkuu. Viileä puhetyyli lisää salaperäisyyttä, mikä tuo mieleen lännenelokuvien muukalaisen ja omia teitään kulkevan kulkurin.

TAPION VAIMO VIRPI liittyy seuraamme kahvipöydässä. Jutustelu luo ympärilleen leppoisan ja kodikkaan ilmapiirin. Lähes 30 vuotta kestäneen parisuhteen perusta on epäilemättä ollut yhteisymmärrys, joka huokuu pelkästä hiljaisuudesta. Täysin äänetöntä hetkeä kodin seinien sisälle ei silti pääse tulemaan, sillä Tapiolla on tapana täyttää tyhjät hetket hyräilemällä jotakin melodiaa. Tapion aikuiset lapset Vili ja Aino ovat muuttaneet jo vuosia sitten omilleen. Vauhdikkaasta energiasta pitävät kuitenkin huolen villakoirat Zampa ja Didi. Nuorin tulokas, juuri vuoden täyttänyt keskikokoinen villakoira Didi, on saanut nimensä Pedro Hietasen muiston kunniaksi. Tapion ja Pedron yhteisillä keikoilla Pedro tapasi esittää ainoana laulunumeroon Bo Diddleyn vuonna 1956 levyttämää Chicago-bluesin klassikkoa *Diddy-Wah-Diddy*.

Vaikka Tapio on seitsemänkymppisenä joutunut kohtaamaan elämän kuuluvan luopumisen jo monta kertaa, synkistelyyn ei kuitenkaan ole aihetta, sillä hänen hanakasti viljelemänsä fraasin mukaan: ”se ei tuota mitään”. Tapion mukaan on hyvä pitää mielessä, että asiat levittävät positiivista energiaa ympärilleen. Siksi tämänkin kirjan aluksi on tärkeää todeta, ettei Tapio halua esiintyä kaikkitietävänä tai pölyttyneenä besserwisserinä, joka dissaa muita minkä ehtii.

Tästä päästään sujuvasti toiseen Tapion käyttämään fraasiin: ”en halua mestaroida”. Kun suusta lipsahtaa kritiikkiä esimerkiksi jonkun huonosta käytöksestä, heti perään Tapio haluaa korostaa, että peiliin on aina syytä vilkaista. Ystävät ja kollegat kuvaavat Tapiota miellyttäväksi ja valoa ympärilleen tuovaksi persoonaksi, jonka läsnäololla on tavannut olla työryhmien yhteishengen positiivinen vaikutus. Sattuneesta syystä satun kuitenkin tietämään, että Tapiosta löytyy myös kiivas puoli. Se tosin paljastaa itsensä vasta, kun tilanne sitä todella vaatii.

Tapion elämäntarinaa kuuntelemalla käy nopeasti selväksi, että hän on ollut äärimmäisen aktiivinen ja häärinyt monessa mukana.

Vuodet ovat tuoneet kasapäin tuttavuuksia, sosiaalinen vaikutuspiiri on valtava ja Tapio pitää yhteyksiä auki – olivat kyseessä sitten perheenjäsenet, lapsuudenystävät tai vanhat työkaverit. Moni tunnustaakin Tapion ystävyysuhteen aloitteelliseksi osapuoleksi. Myös juuret, sukulaiset ja Vampulan kotiseutu Satakunnassa ovat tärkeitä, ja Tapio on säilyttänyt puheessaan satakuntalaisen nuotin.

Vampula on kulkenut vahvasti mukana myös Tapion kirjoitus-työssä. Monissa sanoituksissa piiryy yksityiskohtaisia kuvia elämän tärkeistä tapahtumista ja ihmisistä. *Aimon virsi* vie kuulijan kansakoulun aamuhartauteen, *Lumena* tallentaa lapsuuden viimeisen kesän heinäpeltojen katveessa, ja *Vuonna yks ja kaks* palaa nuoruusmuistoihin 70-luvun alun Ruisrockista. Vaikka tarinoissa on taiteellisia vapauksia, tapahtumapaikat välittyvät aitoina ja tunnistettavina.

Tapio on jo lapsesta asti hahmottanut todellisuutta merkityksellisten yksityiskohtien kautta: miltä esimerkiksi koulun ruispuuro maistui, miltä pulpetti tuntui ja kuinka aurinko siivilöityi luokahuoneeseen. Joskus nämä yksityiskohdat saivat nimensä maantieteen kautta.

”Luulin lapsena, että Loimaa tarkoitti vanhan linja-auton hai-tariovea – se näytti niin kiehtovalta, että ajattelin oven vievän aina Loimaalle. Turku puolestaan sijaitsi opettaja Aulis Pohjolan taskussa. Hän toi Turun-matkoiltaan karkkeja ja antoi minullekin joskus, joten uskoin pitkään Turun olevan hänen taskussaan. Kun kirjoitan tekstejä, haluan nähdä tilanteet, ihmiset ja paikat mielessäni, jotta sanat löytävät paperille. Ehkä siksi on ollut helppo palata kotimaise-miin – ne kun hahmottaa ja tuntee parhaiten.”

TUTUSTUIN TAPIOON VUONNA 2009, kun tein kandidaatintyötäni Tampereen yliopistolle aiheenani Lapinlahden Lintujen laululyriikka. Kaksitoista vuotta myöhemmin, koronakriisin ollessa syvimmillään, hän yllätti minut kesken työpäivän puhelullaan: ”Haluaisitko-han kirjoittaa Lapinlahden Linnuista kirjan?”

Vastasin heti myöntävästi, ja tuloksena syntyi syksyllä 2023 julkaistu teos *Lapinlahden Linnut – Miksei asioista puhuta* (Docendo). Yhteistyömme oli hedelmällistä, joten paria vuotta myöhemmin teoksen tuottanut Tuomas Marjamäki ehdotti kirjaa Tapiosta.

Ja nyt olen tässä, Tapion keittiön pöydän ääressä kirjoittamassa hänen elämäntarinaansa.

Ensimmäinen tunne on hämmennys – kuinka ihmeessä olen päätynyt tähän? Ensimmäinen muistoni Tapiosta vie vuoteen 1994, kun olin kahdeksanvuotias. MTV3:lla pyöri viihdeohjelma *Suomen parhaat*, jota juonsi lupsakka, smokkiin pukeutunut mies. Heti perään Tapio juonsi vuoden 1995 missikisat ja julisti voittajaksi oman suosikkini ja ensi-ihastukseni, Heli Pirhosen.

Samoihin aikoihin televisiossa nähtiin myös Telen hulvaton tv-mainos, jossa Tapio hajotti museoesineen ulkomailla ja yritti selvitä tilanteesta valkoisen valheen avulla. Tuohon mainokseen liittyy minulle erityisen lämmin muisto: näin sen ensimmäistä kertaa mummolassa ja muistan, kuinka nyt jo edesmennyt mummoni nauroi sille sydämensä kyllyydestä.

90-luvun puoliväli oli Tapion elämässä mullistavaa aikaa. Hän oli juuri jättänyt taakseen Lapinlahden Linnut ja keskittyi uraansa näyttelijänä. Kahdeksanvuotiaan sohvapaperunan näkökulmasta tuntui, että hänen naamansa oli esillä joka tuutissa. Nytemmin on selvinnyt, että kyseessä oli vain yksi hänen elämänsä monista käännekohdista.

KIRJOITTAJAN NÄKÖKULMASTA on aina palkitsevaa, kun käänteitä riittää kylliksi mielenkiintoisen sisällön paketoimiseen. Tapio kuvaa omaa polkuaan etukenoiseksi – hän on aina ottanut askeleen kohti seuraavaa etappia, vaikka edellinen olisi ollut pahasti kesken. Suunnitelmallisuus ja harkinta eivät ole olleet vahvuuksia, mutta ehkä juuri siksi elämä on tuonut mukanaan niin paljon kokemuksia, mahdollisuuksia, tuttavuuksia ja yllätyksiä. Siellähän sen elämän kuuluukin olla – edessäpäin.

Lempäälässä elokuussa 2026

Timo Rossi

P.S. Tämä saattaa tulla lukijoille yllätyksenä, mutta Tapiolla on taipumusta taikauskoon, ja seitsemän on hänen onnennumeronsa. Siksi tässä kirjassakin on seitsemän lukua.

PÄIVÄ, JOLLOIN TELEVISIO TULI ELÄMÄÄNI

Näin ikkunasta, kun Sulo Stenfors ajoi autonsa pihaan ja kantoi television sisään. Tämä saattaa olla ensimmäisiä muistikuviani ja jotenkin varmisti, että maailmassa on muitakin ihmisiä kuin isä, äiti ja sis-koni. Olin vasta viisi, mutta tuolilla seisten yletyin hyvin katsomaan ulos. Äiti avasi oven, ja Sulo kantoi Tonfunkin sisään. ”Päivää, onko isäntä kans?”

*”On, mutta makuuhuoneessa ja kuumeessa”, äiti vastasi. Seurasin perässä, kun Sulo vei Tonfunkin olohuoneeseen ja nosti sen nurk-
kapöydälle. Hetken päästä ruutuun ilmestyi kuva ja sitten ääni. Tai sitten toisinpäin. Olin jännittynyt, en saanut silmiäni nurkasta, hyvä kun henkeä.*

”Ei se kuva siitä enää parane!”

Sulon ”Partti” eli kauppa myi vähän kaikkea. Isä oli ostanut häneltä enimmänsä osan vaatteistaan, ja myöhemmin minutkin puettiin Sulolta ostettuihin teryleenihousuihin ja banlonpaitaan. Myös naisten asusteissa Sulo oli muodin suunnannäyttävä. Kauppa oli suosittu, ja nyt liike oli ottanut harppauksen ja myi koneitakin.

Äidin kasvot olivat sähkönvaaleat Tonfunkin pudotellessa lumisadetta lattialle: ”Se sopii tuohon nurkkaan hyvin ja verhojen väriin.” Makuuhuoneen puolelta koetti isä nuhaisella äänellä sanoa jotain. ”Ei me osteta vielä tällä kertaa, odotellaan vähän ja kisat voi kuunnella radiosta...”

”Ei se kuva siitä enää parane.”

Rooman olympialaiset alkaisivat parin viikon päästä, ja Sulo kierteli talosta taloon. Auto oli piukassa saksalaisia vastaanottimia. Luulin pitkään, että sana tonfunk tarkoittaa televisiota.

Äiti oli jo valmis ostamaan. ”Eiköhän me tehdä kaupat.”

Jollakin tavalla näin pienen pojan silmin tilanteen hauskana, vaikka siinä oli myös surullinen vivahde. Hyvässä jutussa on molempia.

”Ei me vielä...” kuului makuuhuoneesta.

Sulo korotti ääntään, niin että myös makuuhuoneeseen varmasti kuului selkeästi. ”Jou. Ei se kuva siitä enää...”

*Punolan nuoria meijerin myymälän portailla.
 Istumassa vas. Anne Kallio, Timo Koivunen, Hanna Kallio,
 Raili Virta ja Hanna Liinoja. Seisomassa Tapio Liinoja ja Olli Koivunen.
 Timo Koivusen kotialbumi*

Seisoin olohuoneen ja makuuhuoneen välisen oven kynnyksellä ja seurasin näytelmää. En muistaakseni nauranut, mutta en kyllä surrutkaan. Tonfunk jäi olohuoneen nurkkaan. Isä katsoi kaiken, mitä Suomen Yleisradio lähetti Rooman kisoista. Minulle piirtyivät mieleen Livio Berrutin aurinkolasit takakaarten auringonpaisteessa.

Olohuone täyttyi naapureista, koska muilla ei vielä ollut televisiota. Piti varata paikka lattialta ajoissa, että näki Siltalan pehtoorin. Ja myöhemmin sitten Syntisen Jolandan.

Vanhempani olivat hauska pari, jos poika näin voi sanoa, ja miksei voisi. Rooman kisojen aikaan äiti johti, mutta hyvänä kakkosena tuli isä. Tokion kisojen aikaan taisi olla toisinpäin. Viisivuotias oli jo äkkäävinään draaman lakeja.

*Tapio halusi ottaa Nallen
mukaan 2-vuotiskuvaansa.*

LUKU I

Vampula

Vuodet 1954–1981. Eteläisen Satakunnan savisten peltojen keskellä kasvanut nuorukainen kiinnostuu varhain musiikista ja etenee taidoillaan arvostettuun laulukilpailuun asti. Sitten elämä lähtee kuljettamaan eri suuntaan, ja mielenkiinto kohdistuu journalismiin ja politiikkaan. Tapio pyrkii 24-vuotiaana eduskuntaan, eikä tulos ole lainkaan hullumpi. Lopulta hän kuitenkin kriisiytyy valintojensa kanssa, ja edessä on täyskäännös.

Tapio Liinojan nykyinen ammatti näyttelijänä ei ollut hänen nuoruudessaan itsestäänselvyys, sillä Tapio ja hänen pikkusisarensa Hanna ovat Liinojan suvun ensimmäiset ammattinäyttelijät. Ehkäpä perimä kuitenkin kuljetti häntä estradeille pienen mutkan kautta. Äiti Helena lauloi kirkkokuorossa ja osallistui paikallisiin kulttuuririentoihin. Isä Heikki taas oli enemmän urheilumiehiä, mutta nuoruudessaan hänkin oli esiintynyt Oripään Latvan työväentalon iltamissa. Myös äidin isä Urho viihtyi lavalla ja nautti yleisön huomiosta.

”Lapsuudesta on jäänyt mieleen papan 60-vuotisjuhlat, joissa Urho lauloi ja tanssahteli koko illan uutuuttaan hohtavilla steppikengillään. Lavalle ei oikein edes ehtinyt kukaan muu”, Tapio naurahtaa.

Kulttuuriperimää kannattaa oikeastaan tarkastella vähän pidemmältäkin ajalta. Tapion isoisän isä Kaarle ”Kalle” Juhanpoika Liinoja (1816–1900) oli tunnettu maallikkosaarnaaja, joka kiersi Hedbergin evankelisen herätysliikkeen mukana pitkin Länsi-Suomea. Kaikesta päätellen Kalle ehti käydä myös kotitorpassa, sillä hänellä oli ensimmäisen vaimonsa Maijan kanssa 14 lasta.

Maija kuoli traagisesti onnettomuudessa, mutta tuolloin 56-vuotias Kalle ei jäänyt surkuttelemaan lesken kohtaloaan. Hän avioitui

pikavauhtia 25 vuotta nuoremman Johannan kanssa. Tästä liitosta syntyi vielä seitsemän jälkeläistä. Kaikkiaan Kallella oli siis 21 lasta, joista vanhimman ja nuorimman ikäero oli 47 vuotta. Kylillä kiersikin sanonta: ”Liinojassa putoo taas.”

LIINOJA ON SAANUT nimensä Oripään Latvan kylässä virtaavasta pienestä purosta, jossa Tapion Heikki-isäkin oppi uimaan. Sukunimensä vuoksi Tapio on saanut vuosien varrella kuulla lukemattomia vitsejä nenäliinoista ja esiliinoista. Lopullisen sinettinsä tälle sanailulle antoi Pertti Jarlan Fingerpori-piirros Helsingin Sanomissa. Sarjakuvassa serkun häihin etsittiin pöytäliinoja, ja Heimo Vesa keksi nostaa pöydälle Tapio Liinojan näköispatsaan, pöytä-Liinojan.

”Soitin heti Pertille ja kehuin hänen tehneen parhaan työnsä”, Tapio velmuilee.

Liinojan torppa oli torpaksi iso. Tapion ja Hannan isoisä Tuomo jäi pitämään Latvan tilaa Kalle-isänsä kuoleman jälkeen. Hän oli lapsista nuorin. Tuomo oli nuorena voimistaan tunnettu. Kun hevonen ei suostunut jostain syystä vetämään kuormaa, kerrottiin Tuomon vetäneen kuorman kotiin. Martta Paunu muutti Huittisista Liinojaan piikomaan. Se johti sitten avioon Tuomon kanssa.

Tuomo ei ryhtynyt isänsä veroisiin lisääntymispuuhiin, mutta sai hänkin Martan kanssa kymmenen lasta. Tapion isä Heikki varttui Oripäessä, mutta lähti sodan jälkeen Kurun metsäopistoon opiskelemaan metsäteknikoksi. Ala ei ollut hänen kutsumuksensa, mutta torpasta oli lähdeittä maailmalle. Heikki oli joutunut rintamalle kolmen veljensä kanssa, mutta kuin ihmeen kaupalla jokainen heistä palasi hengissä kotiin. Myös torpalle tärkeä Jalo-hevonen saatiin elävänä takaisin.

Heikki sai koulusta valmistuttuaan töitä metsänhoidonneuvojana Pohjois-Karjalan Ilomantsista. Kotikonnut jäivät kauas taakse, mutta ikävää helpotti, että hän kohtasi naapuripitäjässä Tuupovaarassa elämänsä rakkauden. Elettiin vuotta 1950, ja Pohjois-Karjalan koulut pullistelivat sotien jälkeen lapsista. Rajaseudulle tarvittiin kipeästi uusia opettajia, ja tähän kysyntään vastasi hyvinkääläinen parikympipinen ylioppilas Helena Hellström.

Nuori nainen oli joutunut kohtaamaan aikuisuuden vastuut jo ylioppilaskeväänään, kun hänen Saima-äitinsä oli menehtynyt vatsa-

syöpään vain 44-vuotiaana. Helena kantoi vanhimpana sisaruksena vastuun perheen muonituksesta, sillä Urho-isä oli kotitöissä tottumaton. Hän oli aloittanut viilarina Crichton-Vulcanin telakalla Turussa ja työskenteli nyt Koneella. Kun sisarukset Henry ja Marita varttuivat, Helena suuntasi Tuupovaaraan rakentamaan omaa uraa.

Helenan lapsuudenkoti Turussa sijaitsi vain vajaan 60 kilometrin päässä Oripäästä, joten ikävä samalle kotiseudulle yhdisti nuorta paria. Kun Oripään viereisessä Vampulan kunnassa avautui yhtä aikaa sekä metsäteknikon että kansakoulunopettajan paikka, päätös paluusta oli helppo. Helena viimeisteli opintonsa Turussa, ja elämä asettui tukevasti aloilleen perheen perustamista varten.

TAPIO MIKAEL LIINOJA puhkui ensihenkäyksensä Loimaan aluesairaalassa 8. päivä marraskuuta 1954. Lasta oli odotettu hartaasti, mutta syntymään liittyi myös synkempiä sävyjä. Tuoreiden vanhempien onnea varjosti tragedia. Helenan ja Heikin esikoispoika, hätäkasteessa nimensä saanut Heikki oli kuollut parisen vuotta aiemmin vain kahden viikon ikäisenä aivojen nestekierron häiriöön. Nykyisin vastasyntyneet pystytään pelastamaan oireyhtymältä, mutta 1950-luvulla tämä niin kutsuttu ”vesipää” johti vääjäämättä kuolemaan.

Vanhempien suru oli niin suuri, ettei Heikki-pojan kohtalosta hiiskuttu Tapiolle ja Hannalle sanaakaan. Pieni arkku oli haudattu Vampulan kirkkomaalle, eikä nurmelle ollut pystytetty edes hautakiveä tai ristiä. Tuskaa lisäsi myös joidenkin paikallisten vihjailut, että Jumala rankaisi ja kuolema oli vanhempien syytä. Tapio muistaa, että hautapaikka osoitettiin hänelle ensimmäisen kerran vasta kymmenvuotiaana – ja silloinkin vain ohimennen.

”Tuossa se nyt sitten on.”

”Ai mikä?”

”Isoveljesi hauta.”

Näitä repliikkejä ei varmaankaan lausuttu, mutta tunnelma pikkupojan mielessä oli tuollainen. Saattoikin olla, että Heikki-veljen kohdalon vuoksi Tapio sai vanhemmiltaan osakseen rajattomasti hellyyttä ja huolenpitoa.

Esiintymisen halu ilmeni pikkumiehessä jo varhain. Kun liikunta-kyky ja koordinaatio alkoivat olla hallussa, sukulaiset ja tuttavat sai-

vat ihailtavakseen ”Tapion tempun”. Piti vain sanoa: ”Tapio, näytä tempu” ja poika painoi kämmenet maahan, nosti toisen jalkansa pitkälle ylös ja hymyili ylpeänä. Tästä hän sai palkkioksi runsaat aplodit.

Kesäkuussa 1957 Liinojan perheeseen syntyi Tapion sisko Hanna.

”Koska olin vasta kaksivuotias, Hannan syntymästä ei ole jäänyt tarkkoja muistikuvia. Muistan kuitenkin kotona vallinneen ilon ilmapiirin ja auringon valossa kylpevän nyttikopan. Kurkistin sinne uteliaana sisälle ja tuumailin itsekseni, että tuossa se nyt on – kaveri tuli kotiin”, Tapio muistelee.

Sisarusten suhde oli pienestä pitäen luja, lämmin ja sopuisa. Tapio katsoi aina pikkusisarensa perään ja piti tästä huolta. Vanhemmat pitivät sitä isoveljelle kuuluvana velvollisuutena. Veli valvoi sisarensa selustaa tunnollisesti vielä teini-iässäkin, kun paikalliset kukkopojat ottivat soidintanssinsa ensimmäisiä askelia.

”Tapioista tulee ehdottomasti ensimmäisenä mieleen tuki ja turva – isovelji auttaa ja tulee paikalle aina kun tarvitaan”, Hanna-sisko kertoo. ”Tapio on harkitsevampi ja pohdiskelevampi, kun taas itse olen aina ollut hyvin nopea ja spontaani ratkaisuisiani. Kodin pihapiirissä ei juuri pyörinyt ikäisiäni tyttöjä, joten olin aina mukana jätkien leikeissä. Läheiset välit ovat pysyneet läpi elämän, ja olemme edelleen yhteyksissä monta kertaa viikossa. Se on itse asiassa herättänyt ystäväissani sekä hilpeyttä että ihailua. Tapio ei ole onneksi sisimmässään muuttunut. Hän on se sama Tapio, joka hän on aina ollut – julkisuudesta huolimatta.”

Liinojan perhe asui metsänhoitoyhdistyksen talossa Punolan kylässä, keskellä Vampulan viljavia pelloja. Talon toisella puolella kulki Turku–Tampere-valtatie ja vastakkaisella puolella virtasi kolmisenkymmentä metriä leveä Loimijoki. Lapsia jaksettiinkin aina varoitella tiestä ja joesta, jossa asui näkki, kansanperinteen vesistöissä asuva pahansuopa taruolento.

Vampulalaiset kutsuivat Punolaa meijerin seuduksi. Traktorit ja hevoset kuljettivat meijerille peräkärryillä maitotonkkia. Kylä kupli elinvoimaa, ja raitilla pyöritti toimintaansa niin osuuskauppa, kiosk, vaatekauppa, ompelimo, teurastamo kuin vaatturi. Ne ovat nyt kaikki poissa. Punolan muutos heijastaakin koko suomalaisen maaseudun näivettymistä.

Tapio ja Hanna saivat kuitenkin viettää lapsuutensa vireässä kylässä. Seuraksi riitti aina saman ikäisiä lapsia, olipa kyse pesäpallosta, jalkapallosta tai jääkiekosta. Tapion paras kaveri oli Jukka Koskinen, jonka kanssa hän vietti monia hienoja hetkiä meijerirakennuksen pingishuoneessa. Myös yksi vähemmän hauska sattumus piti kokea. Kesken pelin tiimellyksen Tapion polvilumpio luiskahti sijoiltaan, ja ambulanssi vei nuoren urheilusankarin Loimaan sairaalaan.

Jukka Koskinen on ikuistettu kahteen Tapion laulutekstiin: soolokappaleeseen *Lumena* sekä Lapinlahden Lintujen varhaiseen helmeen *Ojasta noustaan* – tosin jälkimmäiseen etunimellä Anssi, koska sanalle ”tanssit” piti löytää sopiva riimipari.

METSÄTALON YKSI HUONE oli pyhitetty Heikin työtilaksi, jossa paikalliset metsurit ja metsäyhtiöiden edustajat vierailivat. Miehet kisakoivat ajan tavan mukaan tupakkaa ja puivat puutavaran liikkeitä sakean savun ympäröiminä. Helena kutsui mielellään tuttuja kylään, ja talossa vietettiin kaikki mahdolliset juhlat nimipäivistä lähtien. Helena nautti silminnähden vieraiden kestitsemisestä, ja juhlien kaava toistui aina lähes muuttumattomana: naiset keskustelivat olohuoneessa ja miehet ahtautuivat Heikin työhuoneeseen.

Suhde vanhempiin oli lämmin, ja lapsuus oli onnellinen. Helena ja Heikki kasvattivat tiukasti, mutta eivät kurittaneet fyysisesti. Helena saattoi korkeintaan ”flinauttaa” pienen luunapin, jos sana ei muuten mennyt perille. Uskonto oli kiinteä osa elämää kuten maaseudun yhteisöllisyyteen kuului. Iltarukous kuului jokaiseen päivään, ja Helena osallistui seurakunnan toimintaan laulamalla kirkkokuorossa.

Helena ja Heikkiä kiinnostivat myös maallisemmat riennot. Jälkikasvuakin kannustettiin esiintymislavalle jo varhain. Tapio kävi laulamassa Vampulan Seuratalo Jukolan tilaisuuksissa ja harjoitteli kanttorin kanssa pianonsoittoa. Vanhemmat pyrkivät rohkaisemaan lapsiaan siihen, että itseään on lupa ilmaista ja toteuttaa vapaasti. Vaikkakin muusikon tai näyttelijän ammatti oli maaseudun todellisuudessa vieras ajatus.

Tapio muistaa, että heillä oli isän kanssa tapana heitellä toisilleen aika nasakkaakin herjaa ja vitsiä.

”Isä pyrki uunottamaan mua jo varhain kansakouluiässä, ehkä tahattomasti. Hän kertoi, että me Liinojat olemme oikeastaan torppari-

aatelia. Tämä jäi askarruttamaan, ja jo seuraavalla viikolla kerroin koulun pihalla, että olemme aatelisia. Ettekä ole, tuli vastaus. Kyllä olemme, mutta olemme torppariaatelisia. Äiti oli tässä mielessä vakavampi, mihin oli toki tietyt syynsä. Kerran tulin Jukolan lentopallotreeneistä Travantin baarin kautta. Olin juonut pullon keskiolutta ja kotiin tullessa äiti varmaan haistoi oluen tuoksun. Sitten hän sanoi melko dramaattisesti: 'Seuraava on sitten vankila'. Isä vilkaisi tilanetta taustalla ja hymyili. Luulen, että Heikin herjanheitto ja Helenan dramaattisuus saattavat törmätä mun touhuissani."

Turussa Liinojat kyläilivät Helenan lukioaikaisen parhaan ystävän ja Tapion kummitädin, Kaija Tuomisen, luona. Kaijan perheeseen kuuluivat puoliso Reino sekä lapset Salla ja Ola, josta tuli myöhemmin Tampereella vaikuttava ammattinäyttelijä. Kaija toimi Turun yliopiston fonetiikan laitoksen johtajana ja liikkui luontevasti kaupungin taidepiireissä. Tuomisten kotona vieraili mielenkiintoisia kulttuuripersoonia kuten Ritva ja Kalle Holmberg.

"Kerran lausuntaeilija Yrjö Jyrinkoski tuli kyläilemään Tuomisten luona ja hänen mieletön äänensä täytti koko olohuoneen", Hanna kertoo. "Tuomisten kotona oli vähän erilainen meno kuin meillä. Kaija oli avoin ja pidäkkeetön nainen, ja meillä lapsilla oli Olan ja Sallan kanssa aina mielettömän hauskaa."

Ola Tuominen toteaa vastaavasti, että heidän perheensä vierailut Vampulassa kuuluivat hänen lapsuutensa kohokohtiin.

"Perheiden välille syntyi lämmin yhteys, ja sain Tapiosta ja Hannasta ikään kuin bonusveljen ja -siskon. Heikki oli isäntänä itse leppoisuus, ja Helena osasi ottaa aina lapset huomioon. Ymmärsin, että hän oli kylällä hyvin pidetty kansakoulunopettaja. Nämä positiiviset piirteet siirtyivät myös lapsille. Vaikka Tapio oli minua neljä vuotta vanhempi, en muista että hänen olisi koskaan pitänyt kiusata tai kurmoottaa pienempää poikaa. Hän oli aina ystävällinen ja oikeudenmukainen."

Leppoisa ilmapiiristä huolimatta Liinojan perheen arkea leimasi ajalle tyypillinen puhumattomuuden kulttuuri, jossa liian hankalat ja kiusalliset asiat vaiettiin. Seksistäkään ei juuri puhuttu.

"Heikki taisi heittää vain yhden leikillisen ohjeen: 'Pidä tappis kurissa', Tapio naurahtaa. "Kun olin jo varttunut aikuiseksi, vierailin Kaijan luona Turussa. Joimme sherryä ja juttelimme paljon.

TAPIO LIINOJA (s.1954) on kulkenut poikkeuksellisen mutkikkaan tien suomalaisen viihteen ytimeen. Hän aloitti toimittajan töissä ja tähtäsi politiikan huipulle, kunnes äkkikäännös johdatti hänet teatterin ja musiikin maailmaan. Katusoittoyhtye Lapinlahden Linnut rynnisti vauhdilla levystudioon, televisioon ja keikkalavoille ympäri Suomen.

Teatterikouluhaaveet kariutuivat, mutta Tapio päätti pärjätä ilman muodollista pätevyyttä – ja näytti lopulta epäilijöille. Kun Lapinlahden Lintujen menestyskokoonpano hajosi 1990-luvun alussa, hän nousi yhdeksi Suomen kysytyimmistä näyttelijöistä ja viihteentekijöistä.

Tapio Liinoja – Sateet tulevat ajallaan on kattava ja inspiroiva elämäkerta, jossa ääneen pääsevät myös ystävät, kollegat ja perheenjäsenet.

Kuva: Annilina Ruuskanen

Timo Rossi (s. 1986) on työskennellyt tv-ohjaajana ja käsikirjoittajana. Hän on aiemmin kirjoittanut teokset *Lapinlahden Linnut – Miksei asioista puhuta* (Docendo) ja *Jonne Järvelän ja Korpi-klaanin tarina* (Reuna).

DOCENDO
www.docendo.fi

KL 99.1 | ISBN 978-952-850-512-9

Etukannen kuvat:
Vesa Saivo ja Miska Reimaluoto